

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Муніципальна економіка»

на тему: **«Обґрунтування соціально-економічної спроможності
територіальних громад**

Виконавець:

студент ФЕУП

Статі Катерина Віталіївна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Кічук Надія В'ячеславівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Створення об'єднаних територіальних громад являє собою нову форму політики місцевого і регіонального розвитку, яке упродовж останніх років в Україні набуває поширення. Його поява пов'язана з тим, що місцеве самоврядування в Україні сьогодні має низку різного роду проблем, можливі варіанти вирішення яких пропонує саме функціонування територіальних громад. Територіальні громади мають досить великий потенціал, використання якого може бути корисним для забезпечення сталого розвитку економіки України. Спроможні громади повинні стати ефективним базовим елементом системи влади в Україні.

Станом на 12 серпня 2020 року в Україні створено 1469 територіальних громад. Новостворені територіальні громади мають бути спроможними забезпечувати наявні повноваження та надавати суспільні послуги на належному рівні. Соціально-економічна стабільність базового рівня адміністративно-територіального устрою багато в чому залежить від відповідності та балансу між отриманими фінансовими ресурсами та повноваженнями. Зараз в Одеській області нараховується 19 громад міського типу, 25 селищного і 45 сільського типу, усього 91 громада. З огляду на вищенаведене доречним вбачається обґрунтування соціально-економічної спроможності територіальних громад, розташованих в Одеській області.

Слід зазначити, що велика кількість науковців досліджувало питання створення територіальних громад. Зокрема, даним питанням займалися такі вчені, як: А. І. Ковальов, Н.В. Сментина, Н. А. Клевцевич, , І. А. Маркіна, Ю.Г. Ганущак, В.О. Остапчук, О.В. Гейда, А.П. Павлюк, С.В. Глизнер, В. Зубріліна, А. Кавунець, Д.А. Ковалевич, Ю. М. Ковальчук, М.В. Костель, Г.В. Макаров та інші.

Незважаючи на велику кількість досліджень обраної теми дослідження сьогодні вона набуває особливої актуальності, адже спроможна громада відіграє надзвичайно важливу роль у житті людини і суспільства в цілому, так як досить велику кількість своїх суспільних потреб людина вирішує на рівні села, селища і міста, де вона безпосередньо народжується й живе.

Метою роботи є аналіз теоретико-методологічних аспектів створення спроможної територіальної громади та обґрунтування заходів щодо підвищення її соціальної та економічної спроможності .

Відповідно до мети були поставлені наступні **завдання**:

- розкрити поняття та сутність соціально-економічної спроможності територіальних громад;
- дослідити проблеми забезпечення спроможності територіальних громад;
- розглянути питання державної підтримки та контролю за діяльністю територіальних громад;
- провести аналіз ефективності формування спроможності територіальних громад в Одеському регіоні;
- виявити проблеми функціонування територіальних громад на сучасному етапі розвитку;
- навести загальну характеристику потенціалу Ізмаїльської міської громади;
- здійснити планування перспективного розвитку Ізмаїльської міської громади;

– визначити перспективи розвитку соціально-економічної спроможності Ізмаїльської міської громади.

Об’єкт дослідження – процес обґрунтування заходів щодо підвищення соціально-економічної спроможності територіальних громад.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та прикладних аспектів процесу створення соціально-економічної спроможності територіальних громад.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано ряд методів, а саме: теоретичного узагальнення, аналогії, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, табличний і графічний, метод SWOT-аналізу, класифікації, порівняння, оцінювання, а також методи економіко-математичного моделювання, за допомогою програмного забезпечення Excel та STATISTICA 7.0.

Інформаційна база дослідження – законодавчі та нормативні документи (закони України, укази та розпорядження Президента України, постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України з питань місцевого самоврядування в Україні), наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань створення та функціонування територіальних громад, основні положення теорії державного управління, матеріали функціонуючих територіальних громад, електронні ресурси мережі інтернет.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (79 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 82 сторінку. Основний зміст викладено на 83 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 19 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи підготовлено публікацію Статі К.В., Кічук Н.В. «Соціально-економічна спроможність територіальних громад в Україні» в Науковому студентському віснику ФЕУП, 2021, №35, випуск 2.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи «*Теоретичні основи соціально-економічної спроможності територіальних громад*» визначено поняття, зміст та сутність територіальних громад, розглянуто поняття соціально-економічної спроможності територіальних громад та основні їх складові, окреслені державна підтримка та контроль за діяльністю територіальних громад в Україні.

У другому розділі «*Аналіз соціально-економічної спроможності територіальних громад Одеської області*» було проведено аналіз ефективності формування соціально-економічної спроможності територіальних громад Одеської області; виявлені внутрішньо регіональні чинники та тенденції формування спроможних територіальних громад в Одеському регіоні та виявлені основні проблеми функціонування територіальних громад на сучасному етапі розвитку.

У третьому розділі «*Обґрунтування заходів щодо підвищення соціально-економічної спроможності Ізмаїльської територіальної громади*» наведена загальна характеристика соціально-економічної спроможності Ізмаїльської територіальної громади; проаналізовані основні фактори впливу на формування бюджету Ізмаїльської територіальної громади; наведені основні напрями перспективного розвитку даної громади.

ВИСНОВКИ

1. Розкрито поняття та сутність соціально-економічної спроможності територіальних громад. Це є важливим процесом щодорозвитку державності та однією з умов євроінтеграції. На нашу думку, спроможність територіальної громади – це наявність умов (фінансових, інфраструктурних і кадрових), на основі яких у процесі функціонування визначається здатність територіальної громади надавати публічні послуги, а також можливість задіяти невикористаний та прихований потенціал (інвестиційний, економічний, людський, управлінський, фінансовий, громадської участі) задля розумного, сталого та інклюзивного розвитку територіальної громади. Зі створенням територіальних громад вони на себе перебирають функції по розвитку місцевої інфраструктури, вирішення нагальних проблем територій, допомоги вразливим верствам населення громади тощо.

2. Досліджені проблеми забезпечення спроможності територіальних громад, розглянуті основні фактори впливу на соціально-економічну спроможність територіальних громад, досліджені основні ознаки соціально-економічної спроможності територіальних громад, наведені базові елементи формування організаційно-економічного механізму розвитку спроможних територіальних громад.

3. Розглянуті питання державної підтримки та контролю за діяльністю територіальних громад. Наведені основні фінансові інструменти державної підтримки сталого розвитку об'єднаних територіальних громад. Проаналізовані основні засоби державної підтримки територіальних громад. Окреслені основні завдання, що ставить перед собою Уряд та держава задля підтримки і розвитку територіальних громад в Україні.

4. Проведено аналіз ефективності формування спроможності територіальних громад в Одеському регіоні. На сьогодні в Одеській області створено 37 об'єднаних територіальних громад, у які об'єднані 158 територіальні громади. Загальна площа територій функціонуючих об'єднаних територіальних громад, саме у Одеській області на сьогодні складає 11,5 тис. км². Загальна чисельність населення територіальних громад налічує 370 тис. людей. Зі створенням територіальних громад місцеві органи влади отримали більш широкі можливості та змогли більш ефективніше управляти відповідними територіями. Як результат у селах побудовано близько 517 медичних амбулаторій, розбудовано місцеву інфраструктуру, ведуться ремонти доріг, спрямовуються кошти на будівництво соціальних та спортивних об'єктів. Доходи місцевих бюджетів завдяки територіальним громадам зросли у 2020 р. порівнюючи з 2015 р. майже втричі. Протягом 2016-2020 рр. доходи громад відчутно зросли, а головним джерелом надходжень є податки, а саме податок на доходи фізичних осіб, який забезпечує близько 40 % усіх доходів. Явними лідерами щодо розвитку є Авангардівська та Таїровська територіальні громади. Цьому сприяло багато чинників, зокрема на території першої розташований відомий ринок «7-й кілометр». Вигідне географічне положення цих двох територіальних громад посприяло їх розвитку. Найменше розвиненими є Мологівська та Ясківська

територіальні громади, хоча потенціал щодо розвитку беззаперечно існує. Сформованим територіальним громадам необхідно розробляти стратегії, які забезпечать їх стабільну соціально-економічну спроможність та бути відкритими до співпраці.

5. Виявлено проблеми функціонування територіальних громад на сучасному етапі розвитку. Встановлено, що існує велика кількість проблем та загроз, які заважають територіальним громадам та перешкоджають їх розвитку. Проведений аналіз показав, що кожна об'єднана територіальна громада є унікальною, має властиві лише їй ресурси, наділи та відповідно проблеми, які її найбільше турбують. Однак є декілька проблем, які характерні для більшості функціонуючих територіальних громад, а саме: недоотримання надходжень до місцевого бюджету від плати за землю, несправедливий розподіл бюджетних фінансів, відсутній дієвий контроль над цільовим використанням фінансів, нестача кваліфікованих кадрів, значні диспропорції у розвитку територіальних громад та неувага до розвитку маленьких сіл. Повноцінне їх вирішення можливе як на загальнодержавному рівні, так і на рівні місцевих територіальних громад.

6. Наведено загальну характеристику соціально-економічної спроможності Ізмаїльської міської громади. Визначено Ізмаїльську міську громаду як одну із тих в Україні, що має потужний ресурсний потенціал, ресурсну територію, розвинутий бізнес. Ізмаїльська міська громада також володіє рядом конкурентних переваг, але існують також загрози і можливості, які були розглянуті нами у SWOT-аналізі громади.

7. Здійснено планування перспективного розвитку Ізмаїльської міської громади. На сьогоднішній день Ізмаїльська міська громада має досить високий потенціал для розвитку. Але, разом з тим проведений SWOT-аналіз показав, що досліджувана громада має також велику кількість проблем, які вимагають вирішення. У рамках цього нами запропоновано перспективний план розвитку даної громади, у ході якого визначили 3 ключові пріоритети, а саме: розвиток місцевої економіки, розвиток соціальної сфери, освіти, науки та культури, туризму та індустрії гостинності послуг, а також покращення якості життя, середовищ і якості послуг для мешканців громади.

8. Визначено перспективи розвитку Ізмаїльської міської громади. За допомогою економіко-математичних методів програмного продукту STATISTICA 7.0 та редактора MS Excel здійснено дослідження основних факторів впливу на бюджет громади та розраховані прогностичні трендові моделі щодо основних факторів впливу на 2022 рік. Згідно проведеного аналізу можна зробити висновок, що найбільш впливовішими факторами є: ПДФО, єдиний та місцеві податки до бюджету. Прогноз цих надходжень до бюджету Ізмаїльської територіальної громади в 2022 році складе 48573.7 грн, 220866.48 грн. та 220866.48 грн. відповідно. Отже маємо трьох факторну модель впливу. Розроблено перспективні напрямки розвитку Ізмаїльської міської громади, які дозволять збільшити її соціально-економічний потенціал.

Основними напрямками перспективного розвитку Ізмаїльської міської громади визначено створення сприятливих умов для розвитку підприємництва на інноваційній основі, залучення інвестицій, а також комфортних умов для проживання мешканців громади та підвищення якості їх життя.

АНОТАЦІЯ

Статі К.В. «Обґрунтування соціально-економічної спроможності територіальних громад»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». за освітньою програмою професійного спрямування, «Муніципальна економіка», Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2021 рік.

У роботі розглянуто теоретичні аспекти формування поняття територіальної громади, соціально-економічної спроможності територіальної громади; досліджений вплив і контроль з боку держави на територіальні громади.

Проведено аналіз стану та передумови розвитку соціально-економічної спроможності територіальних громад Одеської області; досліджено фактори впливу на формування соціально-економічної спроможності територіальних громад Одеської області; розглянуті основні проблеми функціонування територіальних громад.

Наведена загальна характеристика соціально-економічної спроможності Ізмаїльської територіальної громади; проаналізовані основні фактори впливу на формування бюджету Ізмаїльської територіальної громади; наведені основні напрями перспективного розвитку даної громади.

Ключові слова: територіальна громада, соціально-економічна спроможність, фактори впливу, бюджет, розвиток.

ANNOTATION

Stati K.V. «Justifications of socio-economic capacity of territorial communities».

Qualification work for a master's degree in specialty 076" Entrepreneurship, trade and exchange activities ", under the master's program, "Municipal economy", Odessa National Economic University, Odessa, 2021

The paper considers the theoretical aspects of the formation of the concept of territorial community, socio-economic capacity of the territorial community; the influence and control of the state on territorial communities is investigated.

An analysis of the state and prerequisites for the development of socio-economic capacity of territorial communities of Odessa region was made; factors of influence on the formation of socio-economic capacity of territorial communities of Odessa region were studied; the main problems of functioning of territorial communities are considered.

The general characteristics of the socio-economic capacity of the Izmail territorial community are given; the main factors influencing the budget formation of the Izmail territorial community are analyzed; the main directions of perspective development of this community are given.

Key words: territorial community, socio-economic capacity, factors of influence, budget, development.